

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

Psychologia finansowa

dr Agata Trzcńska

Uniwersytet w Katowicach

18 listopada 2013 r.

Organizatorzy

Projekt realizowany z Narodowym Bankiem Polskim
w ramach programu edukacji ekonomicznej

NBP Narodowy Bank Polski

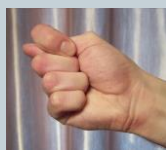
EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

Kto pokaże naszemu dziecku świat ekonomii?

Szkoła? Koledzy? Życie?

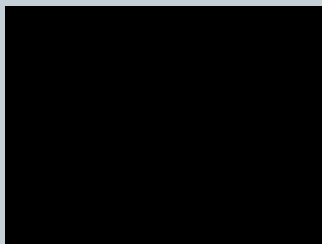

„Powiedz mi, a zapomnę.
Pokaż mi, a zapamiętam.
Pozwól mi zrobić, a zrozumieję”

Konfucjusz

Dzieci i pieniądze

Podstawowym momentem rozwoju ekonomicznego dzieci jest zrozumienie pojęcia pieniądza i ekonomicznej wymiany.

Co dzieci wiedzą o pieniądzach i kupowaniu?

Berti i Bombi (1981)

3-4 lata

- Brak zrozumienia pojęcia pieniądza

- Davide (wiek 3;6) – nie oczekiwał od kupującego zapłaty

4-5 lat

- Początek rozumienia pojęcia pieniądza i jego roli w wymianie .

- Za jeden towar kupuje się jeden przedmiot

do 6 r.ż.

- Kupowanie i wydawanie reszty ma charakter rytualny

- Stefania (5;8) – bez potrzeby wydaje resztę „W tym barze daje się pieniądze”, „Tak się robi w każdym barze” Dlaczego? „Nie wiem”

7-9 lat

- Początki rozumienia pojęcia reszty.

- Valeria (7;2) - „Nie wydam Ci reszty, bo czekolada kosztuje dokładnie 50 lirów.”

Ok. 11 r.ż.

- Spójny i prawidłowy obraz pieniądza i jego roli w wymianie.

Dzieci i banki – Polska (Rudzińska-Wojciejowska, Trzcńska i Maison, 2010)

4-6 lat → magiczne miejsce w którym są (wytwarzane) dostępne dla wszystkich, wspólne pieniądze.

„Tam się wypłaca pieniądze, wszyscy mogą brać.” (Lublin, 5 lat)

„Jak się schowa do banku to ktoś nie ukradnie” (Lublin, 6 lat)

7-9 lat → miejsce, w którym ludzie przechowują swoje pieniądze (oszczędzają). Wielka skarbonka/sejf.

„Pieniążki można wziąć z banku, oczywiście, jak ma się wypłatę, a wypłatę ma się od szefa. Najpierw musi się zarobić za pracę...” (Gostynin, 7 lat).

„Czasami bank procentuje i można mieć więcej pieniędzy. Mamy dwa rodzaje kont takie oszczędnościowe i takie zwykłe. To oszczędnościowe to się chyba powiększa, a takie zwykłe to nie.” (Lublin, 9 lat)

10-12 lat → instytucja finansowa – oprocentowanie, odsetki i zysk banku.

„Placisz za założenie konta w zależności ile ustali bank, może to być około 20 złotych. Placi się za założenie i chyba jeszcze co roku po 20 zł. Potem na to konto wpłacasz pieniądze, dostajesz kartę i potem w bankomatach tego banku, nawet w innym mieście możesz wypłacać swoje pieniądze.” (Lublin, 10 lat)

„W banku mam bezpiecznie i oprocentowanie jest.” (Lublin, 10 lat)

Czym wyjaśniany jest rozwój ekonomiczny dzieci i młodzieży?

Postawy wobec pieniędzy (Gąsiorowska, 2008)

Niespokojni wielbiciele	Negujący znaczenie	Refleksyjni zarządcy	Niezaangażowani hedoniści
Pieniądze jako źródło władzy, nastawienie na wykorzystywanie okazji, silny niepokój	Pieniądze jako źródło zła, preferowanie gotówki, niska kontrola finansów, mała awersja do zaciągania zobowiązań	Wysoka kontrola i planowanie finansów, awersja do zobowiązań finansowych, brak emocjonalnej oceny pieniędzy, preferowanie form pozagotówkowych	Niska kontrola finansowa, instrumentalne podejście do pieniędzy, brak oceny emocjonalnej

Co wpływa na postawy wobec pieniędzy?

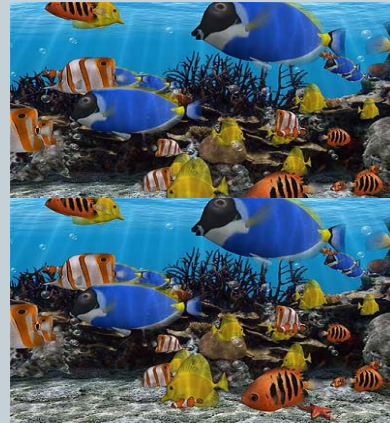
Jaką postawę wobec pieniędzy powinno mieć nasze dziecko?

A jaką będzie miało?

Jak wpływa na nas myślenie o pieniądzu?

Kathleen Vohs

Aktywizacja idei PIENIĄDZA u dzieci

Gąsiorowska, Zaleśkiewicz i Wygrab (2012)

Preferencje społeczne

Ja: 	Ja:
Kolega: 	Kolega: -----
Control: 96,8% Exp: 76,2%	

Ja: 	Ja:
Kolega: 	Kolega: -----
Control: 69,8% Exp: 52,4%	

Chęć pomocy

Kartoniki i
żetony
M = 32.37,
SD = 4.90

Pieniądze
M = 17.80,
SD = 4.90

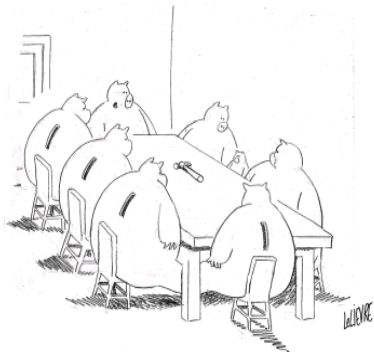

Oszczędzać, czy wydawać? Oto jest pytanie...

Zarówno dzieci, jak i osoby dorosłe mogą w różny sposób dysponować pieniędzmi. Główne decyzje dotyczą tu tego, jak dużą część posiadanych pieniędzy przeznaczamy na wydatki, a jaką część na oszczędności.

Motywy oszczędzania

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

search ID: glin82

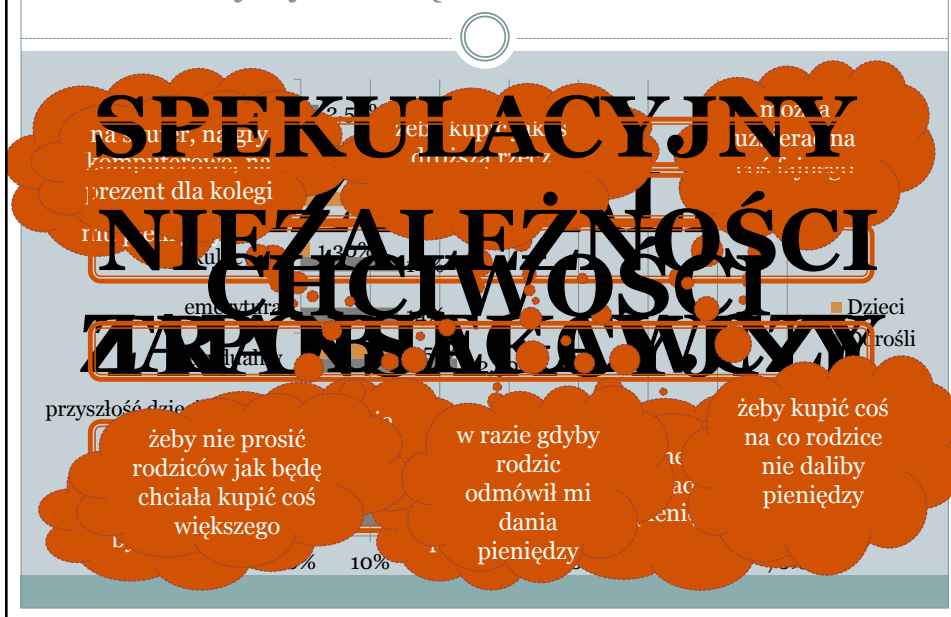
"So, who's first?"

Ludzie różnią się pomiędzy sobą pod względem powodów, z jakich oszczędzają pieniądze

Dlaczego ludzie oszczędzają?

- na jakiś większy zakup (TRANSAKCYJNY)
- na bieżące wydatki (REZYDUALNY)
- na czarną godzinę, na wszelki wypadek (ZAPOBIEGAWCZY)
- żeby zarobić na oprocentowaniu (SPEKULACYJNY)
- bo oszczędzanie może sprawiać przyjemność (CHCIVOŚĆ)
- na emeryturę
- dla innych (żeby zostawić spadek, zapewnić przyszłość dzieciom)
- żeby być niezależnym

Motywy oszczędzania (Trzecińska, 2008)

Jak nauczyć dziecko oszczędności?

- **Rób z czterolatkiem zakupy**
- **Kup sześciolatkowi skarbonkę i rozmawiaj o celu oszczędzania**
- **Kieszonkowe. Tak, ale...**
- **Pieniądze nie powstają w bankomacie – naucz dziecko czym jest karta**
- **Konto bankowe dla dziecka**

Czy dawać dziecku kieszonkowe?

Dajemy kieszonkowe

- Ile dajemy?
- Na co dziecko wydaje i jak to kontrolować?
- Czy kontrolować wydatki?
- Ile wydaje?
- Gdzie je wydaje?

Nie dajemy kieszonkowego

- Za co zaspokaja swoje potrzeby?
- Skąd bierze pieniądze?
- Gdzie i jak nauczy się umiejętności gospodarowania pieniędzmi?
- Czy możemy kontrolować wydatki?

Zalety i wady kieszonkowego

Wady

Utrata kontroli

Nastawienie materialistyczne

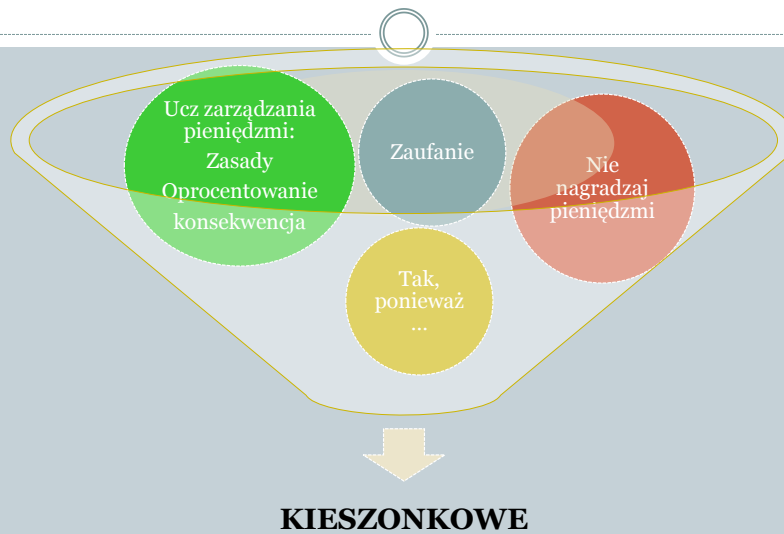
Zalety

Umiejętność zarządzania pieniędzmi

Odpowiedzialność i cierpliwość

Nauka liczenia i kontrolowania cen

Jak dawać dziecku kieszonkowe?

Jakie działania mogą podejmować Rodzice?

- Wychowanie ekonomiczne dzieci w domu przynosi wymierne efekty: uczy oszczędności i kształtuje pozytywne postawy wobec oszczędzania
- Rola przykładu rodziców (zwłaszcza matki)
- Regularne kieszonkowe
- Rozmowa o pieniądzu
- Włączanie dzieci w podejmowanie decyzji ekonomicznych w domu
- Zachęcanie do oszczędzania
- Wynagradzanie za **dotatkową** pracę
- Oglądanie programów edukacyjnych
- Gry edukacyjne

Jak wychować milionera?

83%

- Dlaczego nie wszystkie dzieci milionerów zostają milionerami?
- Dlaczego tylko 6% dzieci milionerów dochodzi do większego majątku niż ich rodzice?

POMAGAĆ DZIECIOM (finansowo)
czy NIE POMAGAĆ?

Wydział Psychologii
Uniwersytetu Warszawskiego

KONIEC

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ